

פתרון הבחינה בתנ"ך קיץ תשע"ח, 2018

שאלון: 1281

מוגש ע"י צוות המורים של High-Q Global

הערות:

1. תשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.
3. חלק מהתשובות הן בנקודות בלבד, על הנבחן לפרט את הדברים.

פרק ראשון – היסטוריוגרפיה ונבואה

1. מלכים א', י"א, 1-13

- א. (חובה)
1. חטא שלמה – הליכה אחרי אמונת נשותיו ודבקתו בה' לא היתה שלמה – "ויהי לעת זקנתו...נשיו היטו את לבבו אחרי אלוהים אחרים ולא היה לבבו שלם עם ה' אלוהיו..."
 2. אלוהים מודיע לשלמה על קריעת ממלכתו לשניים. פילוג הממלכה.
- ב. 1. לפי פרק י', הקשר עם מלכת שבא הוא לשם מסחר וגם בגלל שחוכמת שלמה הולכת לפניו.
- לפי פרק י"א הקשר של שלמה עם נשים נכריות הוא להנאה ולמטרות מדיניות.
2. מטרת הסופר המקראי היא להראות את ההידרדרות אצל שלמה על מנת להצדיק את פילוג הממלכה.
- ג. 1. פסוק 4: שלמה לא הולך בדרך ה' כמו אביו דוד.
- פסוק 6: שלמה עשה את הרע בעיני ה', בניגוד לדוד אביו.
- פסוק 12: הממלכה לא תחולק בתקופת שלמה בגלל היותו בנו של דוד שהלך בדרך ה'.
- פסוק 13: בית דוד ישאר עם שבט אחד למלוך עליו, בגלל ולזכר צדיקות דוד.
2. ירבעם בן נבט מוזכר כחוטא הפחות חמור לעומת אחאב שלקח אישה נוכרית... בפסוקים 12, 13 נשאר לבית דוד שבט אחד למלוך עליו בזכות דוד שהיה פחות חוטא.
- ד. 1. הנשיא ריבלין טוען שהבעיה היא בתוך העם, למרות שהמלך הצליח לייסד מלוכה ישראלית מוצלחת ובסופו של דבר, לאחר מלכות שלמה, תתפלג ממלכת ישראל לשניים. "וירבעם בן נבט אפרתי היה מן הצידה...וירם יד במלך".
2. אחיה קורע את שמלת ירבעם ל-12 חלקים, עשרה נותן לירבעם וחלק אחד ישאר בידי בית דוד.
- "קח לך עשרה קרעים... והשבט האחד יהיה למען דוד עבדי..."

מלכים ב', י"ז, 1-24

- א. (חובה)
1. האירוע: חורבן שומרון – 722 לפנה"ס
 2. הסיבה הדתית: העם וההנהגה לא שמעו לקול הנביאים שהביאו את דבר ה' לעם, הלכו ועבדו אלוהים אחרים.
- הסיבה הריאלית: הושע מרד באשור, יצא נגדם ברית עם מצרים, לכן אשור כבשה את שומרון.
- ב. 1. הקושי – אם הושע היה פחות חוטא מהמלכים לפניו, מדוע דווקא בזמנו חרבה שומרון? הפתרון לפי תרגום השבעים – מאחר והושע חטא יותר מכל המלכים שהיו לפניו, בימיו בא

- העונש הקשה של החורבן.
2. כן. מתוארים חטאים איומים של העם עד כדי הקרבת בנים ובנות באש ועשיית מנהגים אליליים.
- ג. 1. הנימוקים: *עזיבת בית דוד והמלכת ירבעם בן נבט כמלך על שבטי ישראל הצפוניים. כעת הם נענשים.
- * ירבעם בן נבט החטיא את ישראל והם הלכו אחריו. כעת הם נענשים.
2. "גם יהודה לא שמר את מצוות ה'..." יהודה עשו מעשים כמו שעשו בישראל הצפונית ואזכורם כאן זו אזהרה.
- ד. 1. מלך אשור הגלה את ישראל הצפונית לרחבי האמפריה האשורית ופיזר אותם בה. מלך אשור הביא מהמקומות שכבש עמים זרים ויישב אותם בשומרון. הגליה דו-סטרית. המטרה: יכולת לשלוט על יושבי האמפריה. העמים הכבושים חסרי אונים ונתונים לחסדי מלך אשור.
2. עשרת השבטים נטמעו ונעלמו במרחבי האמפריה האשורית וגורלם לא נודע עד היום.

3. ירמיהו כ"ה 1-14

- א. (חובה)
- * הבאת בבל שתכבוש את יהודה ותשאיר אותה שוממה וחרבה.
- * כל הארץ תהיה חרבה, לא יהיו בה קולות שמחה ולא קולות עבודה ולא יהיה בה אור.
- ב. בן גוריון מציין שיחסי הכוחות בין בבל לאנשי יהודה היו מראש נגד יהודה ולכן המשך המרד יביא לחורבן ירושלים. אבל גם האימפריה הבבלית לא תחזיק מעמד לנצח וגם היא תיפול בסופו של דבר. לכן, חשב ירמיהו, שעדיף ליהודה לא למרוד בבבל ולסמוך על ה'.
- * בקטע מירמיהו, הנביא מזהיר את העם שחטאיהם יביאו לחורבנם. אלוהים מזהיר אותם והם לא מקשיבים.
- * בפסוק ממלכים ב' רואים כי מלכי יהודה ממשיכים למרוד בבבל למרות חוסר הסיכוי.
- ירמיהו: "...ולא שמעתם אלי נאום ה'..."
- "...ושמתים לשמה ולשרקה..."
- "...והיה כמלאת שבעים שנה אפקוד על מלך בבל..."
- מלכים ב' "...וימרוד צדקיהו במלך בבל".
1. אלוהים נמצא בכל מקום ובכל זמן וגם מלך בבל משרת את מהלכי ה' בהיסטוריה.
2. אלוהים הוא אל אוניברסלי וגם מלך בבל פועל לפי רצון אלוהים.
1. רעיונות דומים: בקשה מהעם לחזור לדרך ה' כדי שהוא לא יעניש אותם. אם ימשיכו בדרכם ה' יעניש אותם בחורבן.
2. העם היה בטוח שמקדש ה' בירושלים יציל אותם וה' לא יתן שיכבשו ושחריבו את העיר שבה יש מקדש לכבודו.

קטע לניתח והבנה (12 נק')

11. א. שמואל א' ל"א, 3-5 מות שאול:

ישראל מובסים.

שאול מבקש מנושא כליו לדקור אותו, נושא כליו מסרב, שאול נופל על חרבו.

שמואל א', א', 6-10:

שאול נשען על חניתו והאויב כמעט משיגו.

שאול קורא לנער, הנער מגיע ומזהה את עצמו כעמלקי.

שאול מבקש מהנע שיהרוג אותו כי הוא מרגיש שהוא עומד למות.

הנער נענה לבקשה והורג את שאול.

ב. הנער מביא אתו את הנזר מהראש של שאול ואת הטבעת / צמיד שלו.

12. רמזים אפשריים:

א. הנער העמלקי בא דווקא לדוד.

ב. הנער העמלקי משתחוה לדוד.

הבאת הכתר והתכשיט של שאול אל דוד.

13. א. דוד כועס על הנער העמלקי על שהעז להרוג את מלך ישראל. מלך ישראל נבחר ע"י ה' והריגתו היא פשע: "איך לא יראת...לשרת את משיח ה'"; "דמך על ראשיך- אנוכי מותתי את משיח ה'".

ב. 1. פגישה במלך ישראל היא חטא כלפי ה' ואין לפגוע בו.

2. דוד הורג את הנער העמלקי = דוד נוקם את מות שאול. דוד ראוי להחליפו.

פרק שני – נושאי החובה

חוק

4. א. דרך ראשונה: לקרוא בשלום. ואז כל העם יפתח עבורך יהיו לך לעבדים וישלמו מיסים.

דרך שנייה: לעשות מצור על העיר ואז תיווצר מלחמה.

1. ב. פס' 15 – 18 מגבילים את החוק הנ"ל לערים רחוקות, ואילו את תושבי הערים בתוך שטח א"י המובטחת יש להשמיד באופן מוחלט: גברים, נשים, ילדים ואפילו הצאן והבקר. הסיבה לכך: כדי למנוע את האפשרות ללמוד מהם עבודת אלילים.

2. ב. הסיבה שיש לחסל ולהשמיד ערים שלמות ובכלל זה נשים, תינוקות וכו' זאת כדי שלא נלמד מהם עבודת אלילים, היא קביעה שאי-אפשר ליישב אותה עם כללי המוסר האנושי. להשמיד את כל מי ששונה ממך.

חכמה

5. א. איוב, מ"ב פס' 6: "על כן אמאס ונחמתי" איוב מתחרט על הדברים שאמר על אלוקים, והוא מוכן להמשיך ולשבת בתוך האפר, מבלי להתלונן ומבלי לחקור מדוע באו לו צרותיו. יש הטוענים כי איוב משפיל את עצמו, אבל אינו מתחרט על דבריו. הוא אינו מודה שחטא, ושייסוריו הם עונש על חטאיו, אלא מודה שטעה כשאמר שהעולם מתנהל בחוסר צדק.

ב. לעניות דעתי, הטענה הראשונה שכתבתי תואמת יותר כי כל המהלך של ספר איוב זה להראות את הכניעה של איוב כלפי בורא עולם.

נביאי אמת ושקר

6. א. פס' 9 - *בחלק ה' של פס' 9, הנביא מעיד על עצמו שאינו רוצה להמשיך לנבא את נבואות ה'. אך, אינו יכול שלא לנבא מכיוון שהנבואה בוערת בתוכו. שורפת את עצמותיו - יש כאן דימוי, הנביא מדמה את הנבואה לאש, ששורפת לו את הגוף. כאש בוערת בעצמותי.

ב. 1. ירמיה מקלל את המבשר כי לא הרג אותו עוד בהיותו ברחם אימו. מהי הקללה?
1. הוא מאחל לו את גורל סדום ועמורה - הוא מאחל למבשר שיקבל חורבן והרס ושה' לא ירחם עליו.
2. הוא מאחל לו זעקות של נפגעים וקולות צבא משחית.

ב. לא, יש להודות בכל יום על כך שאנחנו חיים וקיבלנו חיים מאת בורא עולם.

תגובות על החורבן ושיבת ציון

7. א. מנהיגי שבי ציון היהודים מסרבים בתוקף לשתף את האנשים האלה בבניית המקדש כי הם לא מקבלים אותם כחלק מהעם היהודי עובדי ה' וגם כי אינם יכולים לשתף אותם בכך כי על פי הצהרת כורש, מלך פרס מתירה רק לשבים מן הגלות בבבל לבנות מקדש לה' בירושלים ולא לאנשים תושבי הארץ.

ב. הסירוב הזה עורר רגשות עוינות ושנאה בין שתי הקבוצות: היהודים שבי ציון מזה ו"עם הארץ" צרי יהודה ובנימין תושבי הארץ מזה. אלה ניסו למנוע מהם את בניית המקדש בכל מיני אמצעים: בבהלה, בשכירת יועצים להפר עצתם ובכתיבת מכתב המאשים את היהודים במרד נגד האימפריה הפרסית שאז שלטה בארץ ובעולם.

פרק שלישי – נושאי הרחבה

נביאי אמת ונביאי שקר

8. א. הכוהנים, הנביאים ו"כל העם" שומעים את נבואת החורבן הקשה הזו ותופסים את ירמיהו בטענה שמגיע לו עונש מוות כי השמיע נבואת שקר בשם ה' (על פי החוק שבספר דברים פרק י"ח, 18-22).

ב. 1. כי הם לא רוצים שירמיהו הנביא יבוא ויוכיח להם בכל עת.

2. לעניות דעתי, לעם קשה מאוד לשמוע את דברי אמת, הוא מעוניין לשמוע רק את הדברים שהוא מעוניין לשמוע.

תגובות על החורבן ושיבת ציון

9. א. על פי תהילים הישיבה בגולה, וההתרחקות מה' היא הגורמת לשכוח את עברו. ועל פי ספר דברים בגלל שהם מקבלים את כל הטוב הם ישכחו מהיכן הם הגיעו.

ב. הצער העמוק שעם ישראל נמצא בגלות מביא את משורר ספר תהילים להישבע כי לעולם לא ישכח את ירושלים, שבועה שכבר הפכה לסמל. גם היום, בחתונה, נשבע החתן את השבועה הזו בטרם הוא שובר את הכוס, כזכר לחורבן. ירושלים זה המקום שבו בית המקדש עתיד להבנות, קל לנו מאוד לשכוח את ירושלים ואת בית המקדש ברגע שאנו עוסקים בדברים אחרים.

